

Anmeldelse

Niels Valdemar Vinding, Brian Arly Jacobsen & Mikele Schultz-Knudsen, eds. *Religion og grundlov*, Djøf Forlag 2024, 402 s., kr. 475.

År 2024 markerede Junigrundlovens 175-års jubilæum og således også jubilæet for den danske folkekirke. Blandt andet med det som anledning udkom artikel- og kildesamlingen *Religion og grundlov* redigeret af Niels Valdemar Vinding, Brian Arly Jacobsen og Mikele Schultz-Knudsen.

Som artikelsamling er bogen en tværfaglig behandling af religionens plads i den danske grundlov, men også af Junigrundlovens betydning for de følgende 175-års danske kirkepolitik og kirkepolitiske debatter, suppleret med kontekstualiserende kapitler og et velskrevet og oplysende forord af bogens redaktører. Bogen indfælder sig i det tværfaglige forskningsfelt som kan betegnes religion og ret. De enkelte af bogens 12 kapitelbidrag afspejler dette med en faglig forankring, der spænder fra religionsvidenskab over jura til historie og teologi. Dertil er det prisværdigt at bogen delvis er et produkt af studenterinddragelse og således præsenterer et stykke undervisningsbaseret forskning. Dette understreges ved et kapitel forfattet af 12 studenter: "Introduktion til vigtige begreber og problemer om religion i forhandlingerne på Rigsdagen – fra studerende, til studerende" (s. 33-46). Ligeledes anføres de bidragende studerende på forbilledlig vis på bogens omslag sammen med de bidragene forskere.

Som kildesamling (s. 293-383) giver bogen et interessant indblik i tilblivelsen af Junigrundloven med religion som det centrale tematiske omdrejningspunkt, samt i hvordan Grundlovens bestemmelser om religion udmøntes og fortolkes i diskussionen om Metodistkirkens anerkendelse som trossamfund i henholdsvis 1861 og 1865. Udover uddragene af "Beretningen fra forhandlingerne 1848-1849"¹ (s. 307-357) og "Rigsdagstidende. Forhandlinger på Folketinget" fra henholdsvis 1861 og 1865 (s. 359-383) indeholder bogen uddrag af "Den Westfalske Fred 1648" (s. 293-299), samt den fulde "Anordning af 1814" (s. 301-306). Det er redaktørernes fortjeneste at have identificeret og tilvejebragt meget af kildematerialet i et nemt tilgængeligt – og ikke mindst letlæseligt format. Der gives desuden et par "Editionsfilologiske bemærkninger" (s. 47-49) ved Jesper Lundsby Skov, der understreger det *didaktiske* sigte med kildeudgivelserne (s. 47). Derudover indeholder bogen en fin overbliksskabende fortegnelse over "Væsentligste aktører på Den Grundlovgivende Rigsforsamling" (s. 385-390). Her

¹ Som redaktørerne gør opmærksomme på, er den fulde *Beretning om forhandlingerne på Rigsdagen*, bind I-II, digitalt tilgængelig på Det kgl. Biblioteks hjemmeside.

gives korte biografiske præsentationer og de respektive personers betydning for religionstemaet i Junigrundlovens tilblivelse opsummeres. Desuden indeholder bogen et stikordsregister (s. 395-402).

Bogens kapitler er kronologisk ordnet, således at den kan læses i sin helhed som en fremadskridende behandling. De fleste vil dog nok læse kapitlerne enkeltvist ud fra en interesse i netop dét emnefelt og perspektiv på religion og grundlov som det enkelte kapitel fremviser. Kapitlerne er langt overvejende velskrevne og interessante og selvom nogle af kapitlernes fokus ligger på de juridiske elementer er de stadig relevante i en religionsvidenskabelig faglig sammenhæng.

Et gennemgående positivt træk ved bogen er at de respektive kapitler aktivt anvender det kildemateriale som bogen præsenterer. Jesper Aagards kapitel (s. 149-164) behandler grundigt forarbejdet til selve formuleringerne i Grundloven og giver således et fokuseret og tekstnært indblik i bevægelsen fra Den Grundlovgivende Rigsforsamlings forarbejde, udkast og diskussioner til den færdige lovtekst. I samme ånd skriver Niels Valdemar Vinding i sin artikel (s. 165-190), at "Det er i kilderne fra forsamlingen, at vi skal finde svar på, hvad der lå af overvejelser og religionsforståelser bag formuleringerne i grundloven" (s. 166). Et ligeledes positivt element ved de fleste af kapitlerne er, at de indeholder en aktualiseringsbestræbelse, som gør, at kildematerialets nutidige relevans tydeliggøres og kontinuiteten i de kirkepolitiske diskussioner fra Den Grundlovgivende Rigsforsamling til i dag træder frem. Et eksempel på dette er Margit Warburgs kapitel (s. 191-210), der med afsæt i rigsdagens diskussion om anerkendelsen af metodistsamfundet i 1861 og 1865 viser udspringet for den anerkendelsespraksis der etableres og udfoldes frem til Trossamfundsloven i 2017. To af de helt centrale punkter i debatterne om religion i Den Grundlovgivende Rigsforsamling er forholdet mellem stat og kirke og forholdet mellem folkekirken og andre trosretninger. Dette er ligeledes spørgsmål, der går igen igennem mange af bogens kapitler, hvor også Grundlovens religionsbestemmelser bliver brugt til at sige os noget om nutidens religionspolitiske forhold. Som redaktørerne skriver i bogens oplysende "Introduktion til religion og grundlov" (s. 9-32), så: "fremstår spørgsmålet om folkekirkens forfatningsmæssige status og religionsfrihed ikke blot som et historisk anliggende, men som en vedvarende debat om forholdet mellem stat, kirke og individuelle rettigheder i en moderne demokratisk kontekst" (s. 24).

Opsummeret giver de enkelte kapitler et indblik i hvordan den folkekirke, som eksisterer i Danmark i dag, blev til og bogen rekonstruerer den politiske, teologiske og sociale kontekst den blev til i. Det udvalgte kildemateriale giver et indblik i denne proces som er nyttig og ikke mindst nemt at gå til. Særligt bogens introduktion, giver velskrevet viden og kontekst til arbejdet med kilderne. Helt overordnet vil det være oplagt at inddrage dele af bogen i undervisningsforløb, hvilket også er bogens ambition (s. 26).

*Erik Sporon Fiedler, Postdoc, ph.d.
Københavns Universitet*